

บทสรุปโครงการวิจัย

1. ชื่อเรื่อง รูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา

เทศบาลตำบลเลาขวัญ

2. รายชื่อนักวิจัย

2.1 นางวลัยลักษณ์	อมรสิริพงษ์	หัวหน้าโครงการวิจัย
2.2 นายจิตภณ	สุนทร	นักวิจัย
2.3 นายพีรพัฒน์	พันศิริ	นักวิจัย
2.4 นางสาววลี	นวลหอม	นักวิจัย
2.5 นางไพรินทร์	มากเจริญ	นักวิจัย

3. ความเป็นมา

ปัจจุบัน ปัญหาขยะนับว่าเป็นปัญหาสำคัญในระดับชุมชนและระดับประเทศ ในแต่ละวันจะมีขยะเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนนับร้อยล้านตัน แต่เราสามารถกำจัดขยะได้เพียงวันละไม่กี่สิบล้านตันเท่านั้น จึงมีขยะที่เหลือตกค้างรอการกำจัดอยู่เป็นจำนวนมาก แม้รัฐบาลจะมีพื้นที่ที่จัดไว้เพื่อรองรับขยะแต่ไม่เพียงพอกับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สร้างปัญหาเป็นอย่างมาก ทั้งทางด้านทัศนวิสัย กลิ่น ความสะอาด เกิดเป็นปัญหาขยะล้นเมือง ถึงแม้ว่าในปีหนึ่งๆ ประเทศจะต้องเสียงบประมาณเป็นจำนวนมากในการจัดการและแก้ไขปัญหาด้านขยะ แต่ผลลัพธ์ที่ได้ก็ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากรัฐบาลยังมีการบริหารการจัดการขยะยังไม่ดีเท่าที่ควร ประกอบกับประชาชนในประเทศเองก็ยังขาดจิตสำนึกในการทิ้งขยะให้เป็นที่ การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง รวมทั้งขาดความรู้เกี่ยวกับการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2554, หน้า 1) เมื่อได้ยืมคำว่า “ขยะ” หลายคนมักไม่สนใจ ละเลย และไม่เห็นคุณค่า เทศบาลตำบลเลาขวัญเป็นพื้นที่ที่ประสบปัญหาขยะเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่อยู่ในโครงการนครปฐม : นครแห่งความผูกพันทุกชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมพลังองค์กรในตำบลของจังหวัดนครปฐม ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หน่วยบริการสุขภาพชุมชน ภาคท้องที่ องค์การชุมชน เครือข่ายต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอน และหนุนเสริมการพัฒนาระบบและกลไกที่จำเป็นในการทำงานพัฒนาในพื้นที่โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมส่งผลให้เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ และพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยที่อุดมปัญญาควบคู่กับความยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น (ศูนย์การศึกษาและพัฒนาจังหวัดนครปฐม, ม.ป.ป.)

จากการลงพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ในแต่ละวันมีปริมาณขยะเกิดขึ้นจำนวนมาก แต่ยังไม่มีการจัดการขยะที่เหมาะสม ประกอบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบมีภารกิจหลายด้านและมีข้อจำกัดในด้านบุคลากรที่จะเข้ามาดำเนินการได้อย่างเพียงพอ จึงก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา จากปัญหาดังกล่าวคณะผู้วิจัย เห็นว่า กระบวนการจัดการขยะในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แม้จะเป็นหน้าที่โดยตรงแต่ปัญหาขยะเป็นปัญหาที่เกิดจากทุกคนในชุมชน ดังนั้น น่าจะมีกระบวนการในการจัดการที่เหมาะสมโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งด้วยแนวคิดดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงสนใจกระบวนการหรือรูปแบบในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การจัดการขยะมูลฝอย การหาแนวทางการแก้ไขปัญหาค่าการจัดการขยะมูลฝอย รวมถึงความคิดเห็นของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ของเทศบาลตำบลเลาขวัญ และนำเสนอรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมต่อไป

4. วัตถุประสงค์

4.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์และการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย การจัดการขยะมูลฝอย พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน (การลดการเกิดขยะมูลฝอย การนำกลับมาใช้ใหม่ และการคัดแยกขยะมูลฝอย) การมีจิตสำนึกในการจัดการขยะมูลฝอย

4.2 เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะในพื้นที่

4.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลเลาขวัญ

5. ขอบเขตการดำเนินงาน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

สำหรับขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย สถานการณ์ปัญหาขยะในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์ความรู้การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระบวนการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบการจัดการขยะที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา

สำหรับขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เทศบาลตำบลเลาขวัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ คริวเรือนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 11 แห่ง รวมทั้งสิ้น จำนวน 29,851 คริวเรือน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 5% ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในครั้งแรก ทั้งสิ้น 394 คริวเรือน และเนื่องจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างมีความเป็นชุมชนซึ่งยากต่อการเข้าถึงและเก็บข้อมูลจึงกำหนดเก็บเพิ่ม 30 % ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 512 คริวเรือน และเก็บข้อมูลได้จริงทั้ง 500 คริวเรือน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	อำเภอ	จังหวัด	จำนวนคริวเรือน	จำนวนตัวอย่าง (คริวเรือน)
องค์การบริหารส่วนตำบลทรงคะนอง	สามพราน	นครปฐม	4,684	78
องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหลวง	ท่าเรือ	พระนครศรีอยุธยา	1,066	18
องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวาง	กำแพงแสน	นครปฐม	1,434	24
เทศบาลตำบลหนองพลับ	หัวหิน	ประจวบ	2,632	44
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าปล้อง	หนองหญ้าปล้อง	เพชรบุรี	2,836	48
องค์การบริหารส่วนตำบลสวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	4,342	73
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ	บ้านโป่ง	ราชบุรี	3,434	58
เทศบาลตำบลดำเนินสะดวก	ดำเนินสะดวก	ราชบุรี	3,046	51

องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม	อินทร์บุรี	สิงห์บุรี	1,952	33
เทศบาลตำบลเลาขวัญ	เลาขวัญ	กาญจนบุรี	2,639	44
เทศบาลตำบลเอราวัณ	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	1,786	30
รวม			29,851	500

6. ประเด็นหลักในการทบทวนวรรณกรรม/กรอบแนวคิดการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

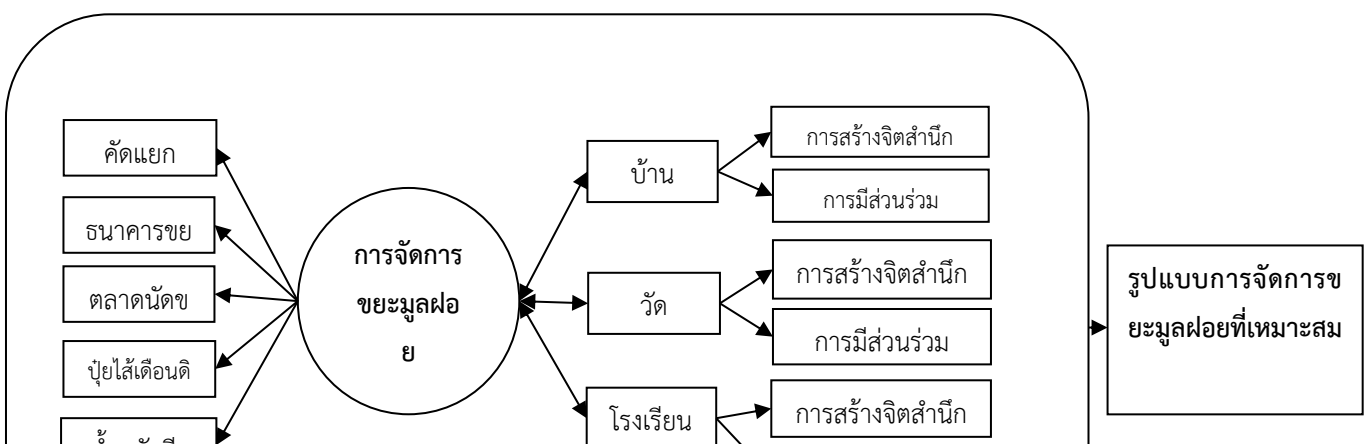
สำหรับการทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรม ดังต่อไปนี้

- 6.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการขยะ
- 6.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 6.3 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 6.4 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการขยะอย่างยั่งยืน
- 6.5 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จ ก ก ก ร ท บ ท ว น แ น ว คิ ด

ทฤษฎีและวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้นนำมาสู่การพัฒนากรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

7. วิธีดำเนินการ

สำหรับการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

ระยะที่ 1 ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยคณะนักวิจัยและผู้ช่วยวิจัย โดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าเกี่ยวกับการจัดการขยะในพื้นที่ และ 2) ประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือรับประโยชน์โดยตรงจากการทำหน้าที่ในการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กระบวนการเก็บข้อมูล ใช้วิธีการเก็บข้อมูลทุกหมู่บ้าน และทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยใช้การคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรที่เป็นครัวเรือน (29,851 ครัวเรือน) ได้จำนวนครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 512 ครัวเรือน แล้วนำมากำหนดสัดส่วนความเป็นตัวแทนของแต่ละพื้นที่ และลงพื้นที่เก็บข้อมูลทุกหมู่บ้านโดยใช้การสุ่มเลือกเก็บตัวอย่างแบบบังเอิญ (Haphazard or Accidental Sampling)

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 1 ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 7 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม มี 12 ข้อ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย มี 7 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน มี 17 ข้อ

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับการตระหนักในการจัดการขยะ มี 10 ข้อ

ตอนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ มี 9 ข้อ

ที่ 6

คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มี 19 ข้อ

ตอนที่ 7 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน (เป็นคำถามปลายเปิด)

ก ร ท ร ว จ ส อ บ ค ุ ณ ภ า พ เ ค รื่ อ ง มี อ
ใช้กระบวนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องโดยผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน

ระยะที่ 2 ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้เกี่ยวข้อง 3 ส่วน ประกอบด้วยผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ และประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสีย

ก า ร วิ เ ค ร าะ ะ ษ ์ ข ้ อ มู ล
สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

โดยมีเกณฑ์ในการการแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	หมายถึง
4.21 - 5.00	ระดับมากที่สุด
3.41 - 4.20	ระดับมาก
2.61 - 3.40	ระดับปานกลาง
1.81 - 2.60	ระดับน้อย
1.00 - 1.80	ระดับน้อยที่สุด

ส ่ ว น ก า ร วิ เ ค ร าะ ะ ษ ์ ข ้ อ มู ล เ ช ঁ ง ค ุ ณ ภ า พ ใช้ ก า ร วิ เ ค ร าะ ะ ษ ์
สังเคราะห์เนื้อหาและอภิปรายรายประเด็นเพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพและนำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

8. สรุปผลการวิจัย

สำหรับการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

(การลดการเกิดขยะมูลฝอย การนำกลับมาใช้ใหม่ และการคัดแยกขยะมูลฝอย) การมีความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอย รวมถึงศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะในพื้นที่ และศึกษาความคิดเห็นของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า

ด้านพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ชุมชนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในพื้นที่ที่ศึกษามีพฤติกรรมจัดการขยะในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.31$) ซึ่งเมื่อจำแนกรายข้อพบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะที่โดดเด่นซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การไม่ทิ้งขยะมูลฝอยลงคูน้ำ คลอง บ่อน้ำ และแม่น้ำ ($\bar{X} = 4.83$) การนำขยะมูลฝอยไปฝังกลบ ($\bar{X} = 4.78$) และการไม่ทิ้งขยะมูลฝอยตามที่สาธารณะข้างถนน ($\bar{X} = 4.62$)

ด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน โดยเป็นการศึกษาพฤติกรรมด้านการลดขยะมูลฝอย ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ และด้าน การคัดแยกขยะมูลฝอยพบว่า โดยภาพรวมพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$) เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า มีพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) พฤติกรรมลดการเกิดขยะมูลฝอยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$) และพฤติกรรมนำกลับมาใช้ใหม่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.61$) ตามลำดับ

ด้านความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอยพบว่า ชุมชนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในพื้นที่ที่ศึกษา มีความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอยโดยภาพรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$) ซึ่งเมื่อจำแนกรายข้อ พบมีความตระหนักระดับมากที่สุดสามประเด็นแรก ได้แก่ การคัดแยกขยะมูลฝอยเป็นหน้าที่ของทุกคน ($\bar{X} = 4.56$) ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาของทุกคนในชุมชน ($\bar{X} = 4.50$) และการมีผู้นำในการจัดการขยะมูลฝอยทำให้ชุมชนสะอาดน่าอยู่ ($\bar{X} = 4.45$) ตามลำดับ

ด้านปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่พบว่า ชุมชนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในพื้นที่ที่ศึกษา มีปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด โดยภาพรวมในการจัดการขยะอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.77$)

แต่เมื่อพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในระดับน้อยมีสามประเด็น ได้แก่ สัตว์ เช่น สุนัข หนู ขุยขยะมูลฝอยทำให้เกิดความสกปรก ($\bar{X} = 2.37$) ถึงขยะมูลฝอยมีจำนวนไม่เพียงพอ ($\bar{X} = 2.16$) และรถเก็บขยะมูลฝอยไม่ไปเก็บขยะมูลฝอยในบางพื้นที่ ($\bar{X} = 1.85$) ตามลำดับ

ด้านความคิดเห็นของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นการศึกษาความคิดเห็นของชุมชนในพื้นที่ต่อการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ด้านการสนับสนุนชุมชนจัดการขยะด้วยตนเอง และ ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะ พบว่า โดยภาพรวมแล้วชุมชนมีความคิดต่อการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.32$) เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่า มีความคิดต่อการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.78$) ด้านการสนับสนุนชุมชนจัดการขยะด้วยตนเองในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.12$) และด้านกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.06$) ตามลำดับ

สำหรับกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและบทเรียนจากการดำเนินงาน ที่สำคัญคือ กระบวนการมีส่วนร่วม และการสื่อสาร ติดต่อประสานระหว่างนักวิจัยในมหาวิทยาลัยและนักวิชาการของท้องถิ่น เนื่องจากพื้นที่ในการวิจัยมีระยะทางที่ห่างกันมากทำให้เกิดอุปสรรคในการลงพื้นที่และถือเป็นบทเรียนสำคัญในการดำเนินงานวิจัย

ข้อค้นพบในส่วนของปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จที่สำคัญคือ การทำความเข้าใจประเด็นในการวิจัยร่วมกันระหว่างนักวิจัยในมหาวิทยาลัยและนักวิชาการของท้องถิ่น ซึ่งพื้นที่ที่นักวิชาการของท้องถิ่นมีความเข้าใจในประเด็นวัตถุประสงค์ของการวิจัยทำให้กระบวนการวิจัยลื่นไหลและก้าวหน้าเป็นอย่างมาก

9. อภิปราย

สำหรับการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นี้ พบ ว่า ชุมชนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นพื้นที่ในการศึกษาในครั้งนี้ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการจัดการขยะในระดับมากที่สุด แต่มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหากเป็นการจัดการปัญหาขยะในระดับปัจเจกคือในระดับครัวเรือนแล้วชุมชนสามารถจัดการ ปัญหา ได้ เป็น อย่าง

แต่ปัญหาการจัดการขยะจะเกิดขึ้นเมื่อการจัดการขยะมูลฝอยนั้นอยู่ในพื้นที่สาธารณะซึ่งต้องการการมีส่วนร่วมของคนทั้งชุมชน ถึงแม้โดยส่วนใหญ่แล้วทุกคนจะมีความตระหนักถึงหน้าที่ในการคัดแยกขยะก็ตาม (ด้านความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมากที่สุด)

ปัญหาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน (ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง) จากการศึกษาสัมภาษณ์ภาคสนามพบว่าหลายพื้นที่ครัวเรือนไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างทั่วถึงเกี่ยวกับการรณรงค์ส่งเสริมให้เกิดการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน รวมถึงไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดความละเลยในการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน นอกจากนี้ ยังพบว่าโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้แต่ละครัวเรือนเกิดการคัดแยกขยะมูลฝอย การนำขยะมูลฝอยที่ใช้แล้วกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ มีไม่มากนัก และยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ และที่สำคัญยังขาดแหล่งรับซื้อขยะมูลฝอยประเภทขยะรีไซเคิลยังมีไม่ครอบคลุมทั่วทุกหมู่บ้านในหลายพื้นที่ (อปท.) ทำให้ในแต่ละครัวเรือนไม่รู้จะคัดแยกขยะมูลฝอยไปเพื่ออะไร

ปัญหาการประชาสัมพันธ์ การแจ้งข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวถือเป็นเรื่องจำเป็น เพราะส่วนใหญ่โครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยพบว่าเป็นเรื่องที่ชุมชนไม่ค่อยรับทราบดังจะเห็นผลสะท้อนผ่านการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่พบความคิดเห็นของชุมชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ในประเด็นต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลางจนถึงน้อยที่สุด ซึ่งเป็นเรื่องที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเร่งหาแนวทางแก้ไขต่อไป

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาและลงพื้นที่พบว่าเมืององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งที่สามารถเป็นต้นแบบในการจัดการขยะได้เป็นอย่างดี อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม ที่มีรูปแบบการจัดการขยะที่หลากหลาย มีกลวิธีในการดึงการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อจัดการขยะจนไม่มีถังขยะตั้งอยู่ในชุมชนให้เห็น ถือเป็นตัวอย่างชุมชนปลอดถังขยะที่ควรถอดบทเรียนและเป็นตัวอย่างกรณีศึกษาต่อไป

10. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดให้มีพื้นที่ในการจัดการคัดแยกขยะ และจุดพักขยะสาธารณะประจำชุมชน รวมทั้งจัดให้มีแหล่งรับซื้อขยะ หรือธนาคารขยะภายในชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญในการคัดแยกขยะเพิ่มมากขึ้น

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ในแต่ละครัวเรือนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอย การจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นภายในครัวเรือน การสร้างรายได้จากขยะ การใช้ประโยชน์จากขยะ การนำสิ่งของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ เป็นต้น เพื่อสร้างความตระหนัก และแรงจูงใจ ให้ในแต่ละครัวเรือนเกิดการจัดการขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

- ควรมีสันับสนุนการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมในการดึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมากกว่าการอุดหนุนงบประมาณในการจัดการขยะด้วยเครื่องมือและเทคโนโลยี เช่น รถขนขยะ หรือ เต่าเผาขยะ ประสิทธิภาพ เพราะกระบวนการในการจัดการขยะควรเป็นเรื่องของผู้ทิ้งขยะซึ่งก็ได้แก่ชุมชนนั่นเอง การมีกระบวนการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาของชุมชนย่อมนำไปสู่ความยั่งยืนมากกว่าการใช้เทคโนโลยีหรือกลไกอื่นเข้ามาช่วยจัดการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

- ควรมีการศึกษาวิจัยการถอดบทเรียนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในการจัดการขยะอย่าง เป็น รูป ธรรม เพื่อ ศึกษา ถึง กลไก วิธีการ และรูปแบบการจัดการขยะโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นฐานในการจัดการ